

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у листопаді 2021 року

(оглядова довідка за матеріалами
преси, інтернету та неопублікованими документами)

День пам'яті жертв голодоморів

27 листопада українці вшанували пам'ять мільйонів жертв голодоморів. На території країни було приспущено державні прапори, відбулася хвилина мовчання та пройшла акція «Запали свічку пам'яті». Загальнонаціональні заходи розпочалися ще за кілька тижнів до цього дня. Інформаційна кампанія до 88-х роковин Голодомору особливий акцент зробила на темі дітей як найвразливішій категорії жертв сталінського геноциду. Зокрема вона включала вуличну соціальну рекламу «Пам'ять, що рятує: голоси правди». Національний музей Голодомору-геноциду провів власну акцію, спрямовану на збір свідчень, фото та відеоматеріалу про часи Голодомору. 3 листопада у Залі пам'яті музею було представлено проєкт «Голодомор: мозаїка історії. Невідомі сторінки» за результатами другої масштабної експедиції Україною з пошуку очевидців злочину. 23 листопада презентовано навчальний посібник для вчителів «Голодомор 1932–1933 років – геноцид української нації», створений фахівцями Інституту дослідження Голодомору. А 25 листопада на базі музею відбулася V Міжнародна науково-практична конференція «Інтердисциплінарні підходи у дослідженні Голодомору-геноциду». Цього ж дня Міжнародний благодійний фонд Музею Голодомору провів на столичному Хрещатику інтерактивну акцію «Прорости зерна правди» для презентації першого всеукраїнського поіменного пошуку жертв злочину (краудфандингова платформа «Зерна правди»). Окрім загальнонаціональних заходів, у Києві до роковин Голодомору було приурочено: «Реквієм» В. А. Моцарта (Національна опера України); концерт пам'яті «Молитва Катерини» (Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва); імерсивну виставу-реквієм «І створив собі кумира» за Л. Копелєвим (Київський академічний театр «Золоті ворота»); виставку картин «Голодомор: очима українських художників» із приватної колекції директора Американсько-української ділової ради М. Вільямса (Дипломатична академія Укра-

їни ім. Г. Удовенка при МЗС); книжкову виставку «До Дня пам'яті жертв голодоморів» (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого); благодійно-просвітницьку акцію «Свічка пам'яті. Сила пам'яті» від мистецької агенції «Територія А» (кінотеатр «Ліра»); документальний фільм про Голодомор-геноцид «10.5» режисера С. Литвинова (кінотеатр «Жовтень»). Від 4 листопада до 4 грудня у Львівському історичному музеї можна було побачити виставку «Марія», яку створила канадська мисткиня українського походження Леся Марущак на основі свідчень тих, хто пережив Голодомор. 25 листопада у Чернігові презентовано збірник «"Чорні дошки" України. Чернігівська область» – результат роботи Інституту дослідження Голодомору за підтримки Українського інституту національної пам'яті, Чернігівської обласної державної адміністрації та Всеукраїнського товариства «Меморіал» імені Василя Стуса. Видання містить півсотні архівних документів та понад 600 матеріалів періодичної преси, які викривають злочини тоталітарного режиму на теренах Чернігівщини.

День Гідності та Свободи

З нагоди 17-ї річниці початку подій Помаранчевої революції та 8-ї річниці Євромайдану Національний музей Революції Гідності підготував низку активностей різного спрямування: виставки, презентації, обговорення фільмів, пам'ятні заходи та соціальну рекламу. 18 та 19 листопада в онлайн-форматі пройшов науковий форум на тему «Сучасні медіа та революції нового типу в Україні та світі». 20 листопада було запущено вуличну соціальну кампанію під гаслом «Вільні творити майбутнє». 21 листопада розпочався традиційний всеукраїнський флешмоб «Бути гідним», який триватиме до кінця лютого. До восьмої річниці Революції Гідності Музей Майдану відкрив новий виставковий простір «Галерея протестного мистецтва» та першу експозицію в ньому – «Мистецький Барбакан. Ретроспекція». Історик В. В'ятрович презентував у музеї історичний серіал «10 днів незалежності України» (режисер Я. Любчич). До Дня Гідності та Свободи у Національному історико-архітектурному музеї «Київська фортеця» тривала фотовиставка «Майдан – фортеця духу». В читальній залі Державного архіву м. Києва представлено документальні матеріали про сучасні українські революції. В Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого розгорнуто тематичну виставку книг. А в Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара» відкрито експозицію картин художника з Вінниччини І. Зозулі «Революційний вернісаж». Зі свого боку громадський мовник *Hromadske* презентував мультимедійний проєкт «Революція гідності очима людей», який склали світлини та спогади учасників протестів. А на майдані Незалежності *Hromadske* разом із ГогольFEST, Музеєм Революції Гідності та Департаментом культури КМДА організував трансляцію документального фільму «Відчуття Майдану» під супровід музичних треків гурту *Dakh Daughters*. Також у центрі Києва було розгорнуто вуличну виставку «Мальована історія Майдану», створену на основі графічного роману О. Ком'яхова «ТАТО». На

честь увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні в Київському академічному театрі «Колесо» відбулася вистава «Ми Майдан» за п'єсою Н. Симчич, у кінотеатрі «Ліра» пройшов спеціальний показ першого документального фільму *Babylon'13* «Сильніше, ніж зброя», а на *YouTube* викладено документальний фільм «Революція під прицілом» О. Солодовнікової.

Премію імені Богдана Хмельницького за найкраще висвітлення військової тематики у творах літератури та мистецтва цього року здобули: В. Черненко (автобіографічний твір «Щоденник військового лікаря»), В. Купрієнко (пісня «Онук і дід»), український незалежний театр «ЧЕсний театр» (музично-драматична вистава «Вона + війна»), колектив авторів студії «12 кадр» – К. Стрельченко, Г. Давиденко та Д. Панков (документальна стрічка «Вірю. Чекаю. Молюся»). Премія присуджується комітетом у складі представників Міністерства оборони України, Національної спілки письменників, Національної спілки журналістів та інших творчих спілок.

Вшанування пам'яті

До 70-річчя від дня народження українського естрадного співака, Героя України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, н. а. України Назарія Яремчука 26 листопада в Києві, у Міжнародному центрі культури і мистецтв «Жовтневий палац», відбувся XIV Пісенний фестиваль «Родина». 30 листопада у Чернівцях з нагоди відзначення ювілею митця проведено фестиваль-конкурс сучасної української пісні «Стожари», вечір пам'яті співака за участі артистів філармонії, виставку особистих речей Назарія Яремчука в обласному краєзнавчому музеї, а також вручено обласну премію імені Назарія Яремчука виконавиці Є. Іпатій. Тематичні концерти пройшли й у Вижниці Чернівецької області, зокрема, Всеукраїнський фестиваль української естрадної пісні «Пісня буде поміж нас» ім. Н. Яремчука.

1 листопада у Львові, в Архикатедральному соборі святого Юрія, відбулися заходи зі вшанування 77-х роковин смерті праведного Митрополита Андрія Шептицького. У програмі події – Божественна Літургія за прославу праведного Митрополита Андрія та відкриття у Соборі виставки живопису І. Кузьмака «Квіти Митрополиту Андрею».

З нагоди відзначення 150-річчя від дня народження українського композитора та фольклориста Філарета Колесси у селі Піщани на Львівщині відкрито пам'ятник митцю. Автор погруддя – львівський скульптор Т. Мороз.

Крим. Правозахисні акції

2 листопада в Міжнародний день припинення безкарності за злочини проти журналістів у київському Національному центрі «Український дім» відбулася прем'єра документального перформансу «Крим, 5-та ранку». Проект має на меті привернути увагу українського та світового суспільства до порушення прав людини на тимчасово окупованому Кримському півострові. Створила його

театральна компанія *Dollmen* на основі інтерв'ю з одинадцятьма ув'язненими в Криму журналістами та їхніми родинами. Режисер перформансу «Крим, 5-та ранку» – Д. Костюминський, автори тексту – Н. Ворожбит, А. Косодій, А. Сардарян. Учасниками перформативного читання стали: співачка Джамала, директор *Amnesty International Ukraine* О. Покальчук, журналістка, правозахисниця М. Гонгадзе, головна редакторка онлайн-видання «Українська правда» С. Мусаєва, режисер А. Сеїтаблаєв, соліст гурту «Бумбокс» А. Хливнюк, журналіст В. Карп'як, акторка К. Молчанова, солістка гурту «GoA» К. Павленко, засновниця благодійного фонду «Повір у себе» І. Іванчик, письменниця К. Калитко. Події передувала інсталяція В. Ключка на фасаді Українського дому у вигляді сигнальних стрічок червоно-білого кольору, як попередження про небезпеку в окупованому Криму. Окрім перформансу, проєкт включає книгу з документальною п'єсою й інформацією про політв'язнів, інтерактивний сайт, а також кампанію з підтримки заручників та їхніх родин.

5 листопада в Кримському домі в Києві презентовано мультижанровий проєкт «Шлях Крим/Yol Qırım» про історію та культуру кримських татар. Експозиція в культурному центрі діятиме на постійній основі. У просторі шести залів зібрано першу державну колекцію ужиткового мистецтва кримських татар – вишивку, ткацтво, костюми, різьбу по дереву (меблі), кераміку, карбівку, ковальство та ювелірне мистецтво. Також тут можна побачити живопис, відеоатр, інсталяції та старі фотографії, переглянути художні та документальні тематичні фільми, долучитися до перформансів, поринути в імерсивну екскурсію сучасним Бахчисараєм та його околицями. Виставковий проєкт реалізовано громадською організацією «Ель Чебер» за підтримки Українського культурного фонду, Українського інституту та Кримського дому.

15 листопада на столичній Софійській площі пройшла щорічна правозахисна акція «Порожні стільці» на підтримку українських політв'язнів у Росії та Криму, а також полонених на окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Організатори події – Український ПЕН і Центр громадянських свобод. У межах символічної акції письменники, журналісти, актори та музиканти написали та зачитали листи заручникам Кремля. Ініціативу підтримали, зокрема, письменник, президент Українського ПЕН А. Курков, акторки Н. Сумська та Р. Зюбіна, співачка Х. Соловій, журналістка І. Славінська, письменниця і кінорежисерка І. Цілик, журналіст, колишній політв'язень М. Семена. Телевізійний проєкт Крим.Реалії провів пряму трансляцію цього заходу.

День української писемності та мови

9 листопада відбувся 21-й радіодиктант національної єдності. Його текст «Слідом за пам'яттю» написав і надиктував український письменник Ю. Андрухович. Перевірку листів з текстом диктанту здійснив освітянський рух *EdCamp Ukraine*.

Цього ж дня було оголошено підсумки проєкту «Тиждень української мови у Вікіпедії». Перше місце здобув Р. Камеристов, який створив сім матеріалів відповідної тематики. Організатори марафону – громадська організація «Вікімедіа Україна», Міністерство культури та інформаційної політики України.

Мистецькі події

19–21 листопада в Києві пройшов перший Міжнародний мистецький фестиваль «Код Ступки», присвячений 80-річчю українського актора Богдана Ступки. Цього року на фестиваль було запрошено митців із Грузії. У програмі: урочисте відкриття події за участі тбіліського колективу «ХОРАЛ», Національного заслуженого академічного українського народного хору України ім. Г. Верьовки й етноджазового проєкту *DUDU Band*, а також прем'єра вистави Національного грузинського театру імені Шота Руставелі «Кінець гри» за п'єсою С. Беккета (Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); відкриття виставки робіт грузинських і українських художників «VunoGrad: колір досягнутого міста», серед яких – В. Шерешевський, Ю. Вакуленко, М. Вайсберг, А. Криволап, М. Журавель, П. Лебединець (галерея «Vakulenko art consulting»); показ фільмів у межах спеціальної програми «Ступка. Ретроспектива»: «Осяяння» В. Денисенка, «Білий птах з чорною ознакою» та «Молитва за гетьмана Мазепу» Ю. Ілленка, «Із життя Остапа Вишні» Я. Ланчака (кінотеатр «Ліра»); розповідь-презентація збірки «14 GB» – нова історія Грузії, розказана мовою різних жанрів мистецтва (академічна майстерня театрального мистецтва «Сузір'я»). Фестиваль ініціював Благодійний фонд Богдана Ступки за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України.

20 та 21 листопада у культурному просторі «АкТ» на території столичного Артзаводу «Платформа» вперше відбувся Міжнародний фестиваль мистецтва перформансу *Performance November*. Художники з різних міст України досліджували тему кордонів – де пролягає межа між перформансом і театром, приватним і публічним, побутовим і піднесеним. Серед учасників фестивалю: Т. Корнєєва, О. Зайцев, І. Харламова, Д. Гладун, А. Романова, К. Мамчур, М. Габа, А. Гелитович.

6 і 7 листопада у Літині на Вінниччині проведено Всеукраїнський патріотичний фестиваль «Гальчевський фест». Захід було присвячено командувачу повстанських сил Правобережної України Якову Гальчевському. Шанувальники історії мали можливість відвідати виставки сучасної військової техніки і стрілецького озброєння, національно-патріотичної літератури та народних ремесел, а також оглянути експозицію світлин і предметів, що належать учасникам російсько-української війни (Літинський краєзнавчий музей ім. У. Кармелюка). На центральній площі селища відбулися концерти українських гуртів, виступи кобзарів та лірників. Зокрема своєю творчістю ділились Т. Компаніченко, С. Силенко, В. Лютий, гурти «ТаРута», «Рутенія», «Горлиця», «Джерело»

й інші. В рамках фестивалю у селі Малинівка Літинської громади відкрито дві меморіальних дошки на честь полковника Армії УНР.

Театр

12–13 листопада у Національній опері України в Києві пройшов міжнародний фестиваль «Серж Лифар де ля данс», який зібрав зірок найкращих балетних труп світу. Глядачі мали змогу побачити найвідоміші постановки Сержа Лифаря, зокрема такі, як «Ромео і Юлія» у виконанні К. Кухар й О. Стоянова, «Фавн» і «Ранкова серенада» у виконанні О. Голиці та Т. Биковця. Хореографію С. Лифаря демонстрували також прими-балерини Національної опери України Т. Льозова, Ю. Кулік, А. Шевченко, прем'єр балету Я. Ткачук та інші артисти. На закінчення форуму відбувся святковий гала-концерт за участі світових зірок балету.

Прем'єри вистав показали, зокрема, такі столичні театри: «Капітанська дочка» О. Пушкіна в українському перекладі І. Сенченка (Національний академічний Молодий театр); «Одіссею, повертайся додому» Є. Корняга (академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра); «Фрі» А. Нотомб (академічний театр «Актор»); «Антрацит. День стійкості» В. Торнтон і П. Юрова (Центр незалежного театру «Сцена б»); «Просто хочеться жити» С. Абдулли за реальними історіями біженців (академічний театр юного глядача на Липках).

Також 13 листопада на камерній сцені ім. С. Данченка Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка презентовано відеозапис вистави «Тев'є-Тевель. Відеопоказ» Г. Горіна за повістю Шолом-Алейхема «Тев'є-молочник» із Богданом Ступкою в головній ролі.

22–28 листопада у Мукачеві проведено театральний фестиваль «Зірковий листопад у Закарпатті». Цього року свої роботи представили глядачам Львівський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Ю. Дрогобича, Закарпатський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. братів Шерегіїв, Творча майстерня «Театр у кошику» (м. Львів), Закарпатський обласний театр драми та комедії (м. Хуст), Закарпатський обласний угорський драматичний театр імені Дюли Йєша (м. Берегове). Прем'єрні вистави презентував Мукачівський драматичний театр: «Глядачам дивитись суворо заборонено» за п'єсою французького драматурга Ж. Мансана та «Банкомат» за п'єсою «Фаті» грузинського драматурга Н. Сабашвілі.

28–30 листопада у Дніпрі в новому форматі артрезиденції відбувся V Міжнародний фестиваль театрів ляльок *DniproPuppet Fest 2021*. На форум завітали колективи з Ужгорода, Львова, Києва, Полтави, Черкас, Миколаєва та Гданська (Польща). Лялькові спектаклі можна було подивитись як офлайн, так і онлайн на офіційній сторінці фестивалю у *Facebook* або на *YouTube*.

Українські театральні прем'єри у листопаді: «За двома зайцями» за п'єсою М. Старицького (Тернопільський академічний обласний український

музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка); «Олеся» Я. Ілляшенка за О. Купріним (Волинський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка); «Чіріклі» О. Гавроша за мотивами творів сучасного ромського письменника М. Бурмека-Дюрі, «До зустрічі з тобою...» братів Шерегіїв (Закарпатський академічний обласний український музично-драматичний театр імені братів Шерегіїв); «Блоха у вусі» за п'єсою Ж. Фейдо «Черв'як сумніву, або Блоха у вусі» (Миколаївський академічний художній російський драматичний театр); «Вікенд на трьох» за п'єсою Ж. Пуаре у перекладі О. Дроздовського (Чернівецький академічний обласний український музично-драматичний театр ім. О. Кобилянської); «Ніч перед Різдом» за твором М. Гоголя (Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна); «Кохання панночки» за п'єсою М. Кропивницького (Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М. Кропивницького).

16 листопада до 85-річчя від дня народження режисера Романа Віктюка в Галереї сценографії у Львові презентовано виставку ескізів А. Александровича-Дочевського, за якими було створено костюми до вистави режисера «Дама без камелій». Окрім того, на виставці експонувалися плакати сценографа до спектаклю Р. Віктюка «Священні чудовиська».

Хореографічне мистецтво

8 листопада в Житомирській обласній філармонії імені С. Ріхтера за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України відбулася VII Міжнародна хореографічна асамблея ім. Н. Скорульської. Цього року захід присвячено 150-річчю від дня народження Лесі Українки, 110-річчю написання драми-феєрії «Лісова пісня» та 75-річчю створення однойменного балету на музику М. Скорульського. 150 номерів представили конкурсанти з багатьох українських міст. У межах Асамблеї в режимі прямої трансляції проведено Міжнародний конкурс виконавців та хореографічних постановок «Лісова Пісня», Міжнародний конкурс хореографічного мистецтва ім. Н. Скорульської (балет, модерн, дитячий танець), Міжнародний фольклорний фестиваль ім. Н. Скорульської та майстер-класи провідних педагогів-хореографів України. Голова журі – н. а. України, прима-балерина Національної опери України К. Кухар.

Музика

XIII Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця пройшов 18–25 листопада у форматі онлайн за участі близько півсотні музикантів із дев'яти країн світу. Серед лауреатів є й українські піаністи: К. Пишнюк, А. Плошко, К. Авалян (номінація «Горовиць-Дебют»); О. Федюрко, Г. Козяк, А. Шумакова (номінація «Молодша група»). Організатори конкурсу – Міністерство культури та інформаційної політики України, Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти, Київська міська держадміністрація

рація, Київська муніципальна академія музики ім. Р. М. Глієра, Міжнародний благодійний фонд конкурсу Володимира Горовиця та ДП «Державна театраль-но-видовищна агенція».

19 листопада премія незалежної музики в Україні *Jager Music Awards* учетверте оголосила переможців. Серед них – лейб *Dnipropop*, гурт *Go_A* (трек «Шум»), артист Паліндром, гурт «Вагоновожатые» (відео *Vovk*), онлайн-медіа «Слух», серіал «Спалах». Уперше в історії премії було названо «Помішаного артиста року». Ним став гурт *Ragapop*, який поєднує у своїх треках постпанк, електроніку та тексти Івана Франка. Переможців *Jager Music Awards 2021* визначено шляхом голосування користувачів сайту премії та музичних експертів з України та закордону.

9 листопада в Києві за підтримки Українського культурного фонду відбувся допрем'єрний показ-презентація мультимедійної містерії *Salome tech*. Нова сценічна постановка на основі опери Р. Штрауса «Саломея» за п'єсою О. Вайдла об'єднала класичний оперний вокал, електронну музику, відеомапінг та світлове шоу. Переглянути *Salome tech* можна було у концертному залі Дитячої школи мистецтв № 2 ім. М. Вериківського та онлайн на *Facebook*-сторінці проекту.

3–5 грудня у Львові, на відкритій локації *Ennio Event Square*, пройшов XXI Міжнародний фестиваль сучасної імпровізаційної музики *Jazz Bez*. Гасло дійства – «Музична розкіш повноліття». Окрім концертів, в яких взяли участь музиканти з США, Польщі, Швейцарії, Болівії та України, фестиваль запропонував програму для навчання і близького знайомства з джазовою музикою для школярів і студентів. У межах події Капітула Мистецької ради «Діалог» відзначила Стипендіями імені Маркіяна Іващишина журналістку М. Хемій, перформера О. Максимова та медіаторку О. Кухар.

10 та 11 листопада в Ужгороді відбувся XXIV Міжнародний ромський джазовий фестиваль «*Rap Jazz Fest*». Його засновник і незмінний організатор – товариство музичної культури ромів Закарпаття «Лаутарі». Програма форуму включала конференцію круглого столу на тему «Американський джаз – величезний внесок джазового напрямку в світовий джаз», тематичні лекції та майстер-класи для молодих музикантів і викладачів естрадного мистецтва та концерти в приміщенні Закарпатського академічного обласного театру ляльок «Бавка». Захід організовано за підтримки департаменту культури, національностей та релігій Закарпатської обласної державної адміністрації, Міжнародного фонду «Відродження», Посольства США в Україні, Ужгородського фахового музичного коледжу ім. Дезидерія Задора, спонсорів та партнерів.

11–19 листопада в межах Міжнародного фестивалю класичної музики «Буковинський листопад» організовано шість концертів класичної музики в залі Чернівецької обласної філармонії ім. Д. Гнатюка та органному залі Чернівців. Зокрема слухачі мали нагоду відвідати музичне дійство «Польська музика в Україні», який є частиною однойменного проекту варшавської Фундації *Pro*

Musica Viva та головної концертної агенції в Україні в галузі класичної музики *UKR Artists*. Свої концерти дали академічний камерний оркестр «Саргіссіо», ансамбль народної музики «Плай», академічний камерний хор «Чернівці».

Ім'я українського композитора, Героя України, народного артиста України Мирослава Скорика надано Кам'янському фаховому музичному коледжу Дніпропетровської обласної ради. 3 листопада на урочистому заході з цієї нагоди відбулася церемонія відкриття пам'ятної дошки композитору в будівлі коледжу. Також цього дня святковою програмою за участі вихованців та колективів Кам'янського музичного коледжу імені М. Скорика розпочався музичний фестиваль «Дні Мирослава Скорика в Кам'янському». А 4 листопада пролунав концерт симфонічної музики «Скорик. Мусоргський» у виконанні Національного камерного ансамблю «Київські солісти» та солістів з Києва, Одеси та Дніпра.

Колективи Закарпатської обласної філармонії – симфонічний, духовий і камерний оркестри, згідно з рішенням Експертної комісії Міністерства культури та інформаційної політики України від 5 листопада отримали статус академічного.

Візуальні мистецтва

Від 28 жовтня до 14 листопада у виставкових залах столичного Центрального будинку художника НСХУ пройшла VI Всеукраїнська трієнале художнього текстилю, головна мета якої – розширення «експансії» арттекстилю в сучасному мистецькому просторі. Трієнале охопила різні напрями мистецтва тканини: як традиційного (гладкотканий гобелен, килим, панно в голковій техніці, розпис та малярство на тканині), так і відносно нового для українців (повсть, черпаний папір, печворк, квілт). У виставці взяли участь близько сімдесяти самобутніх художників із усієї України, а також українські митці з Франції та Молдови.

18–25 листопада на території Національного комплексу «Експоцентр України» у Києві тривала виставка-досвід «Земля: неймовірна Україна», присвячена 30-річчю незалежності України. Експозиція складалася з п'яти тематичних блоків, які дають можливість бачити, смакувати, вдихати і чути те, що до глибин пов'язано з українською землею. Кожен блок – окремий пересувний модуль-контейнер з інтерактивними об'єктами, інсталяціями, інформаційними стендами та персоналізованими відеозаписами. В межах виставки відбулися екскурсії від її куратора Є. Стасіневича та парфумера Б. Зубченка, майстер-класи, а також показ фільму О. Довженка «Земля» в супроводі гурту «Zaraska». Проєкт реалізовано Міністерством культури та інформаційної політики України, Державним агентством України з питань мистецтв та мистецької освіти й агенцією *Postmen*.

У Києві на ВДНГ за підтримки Українського культурного фонду відкрито також величезне керамічне панно «Вікна», виконання якого ініціювали керамісти Т. Максимчук і В. Гуденко від резиденції *Gudenyk*. Близько семисот різноманітних плит створено дітьми з усієї України разом із досвідченими митцями.

25 листопада у столичному Центрі сучасного мистецтва М17 відбулася церемонія нагородження переможців конкурсу *MUXi 2021*. Гранпрі отримала П. Нікітіна (робота «Найменш зменшено»). Спеціальними преміями відзначено О. Кузюру (інсталяція з чортополоху «Моя гра») та М. Стоянову (фільм «Друга хвиля»). Восьма виставка фіналістів конкурсу для молодих українських художників з різних куточків України та світу тривала у галерейному просторі ЦСМ «М17» до 5 грудня. Організатор проєкту – «Щербенко Арт Центр».

Українська Вікіпедія вдев'яте обрала найкращі фотографії міжнародного фотоконкурсу пам'яток природи «Вікі любить Землю 2021». За кількістю завантажених світлин (11 тисяч знімків національних парків, заповідників та просто гарної природи від 330 учасників) – Україна на другому місці серед 34 країн-учасниць.

У Києві експонувалися виставки: до 105-річчя від дня народження н. х. України В. Непийпива – пейзажі художника з приватних і музейних колекцій (Центральний будинок художника); «Архангели. Слово» – картини Ю. Вакуленка (Мистецький центр «Шоколадний будинок»); «Інтерпретації» – живопис Б. Когана, «Свято життя» – графіка З. Кружкової (Національний музей «Київська картинна галерея»); «Героїчний літопис України» – картини художника-баталіста А. Серебрякова (кулуари Верховної Ради України); «Швидко. Зручно. Небезпечно», присвячена феномену гіг-економіки – проєкти В. Зубатенка, Б. Кашапова, М. Кравцова, А. Сорокової, І. Стасюк, Д. Чичкана та ін. (Мала галерея «Мистецького Арсеналу»); «No Rules ART» – жіночі образи на картинах *Mira*, «Києве мій, місто спогадів та мрій» – живопис Т. Кугай (Музейно-виставковий центр «Музей історії міста Києва»); «Юрій Скирда – український мультиплікатор» – робочі матеріали до анімаційних фільмів художника-мультиплікатора (Музей шістдесятництва – філія Музею історії міста Києва); «У пошуках гармонії... Містерія» – експозиція Української творчої жіночої Фундації *W'ART*, що об'єднала творчість українських художниць С. Леонтєвої, Н. Фурсіної, Г. Мандрик, Н. Литвин, І. Тарасюк, Т. Бердник, Н. Микитенко та Н. Новаковської (Музей української діаспори); «У місті й за містом» – живопис М. Поживанова, «Естетика парадоксів» – картини О. Мінька («ABC-art»); «Білоруський Майдан» – колективна експозиція українських художників, присвячена політичним подіям у Білорусі, «Місце під сонцем» – картини О. Яновича (Центрі сучасного мистецтва «Білий Світ»); «Це не те, що ти думаєш» – живопис і кераміка львівської художниці *Kinder Album* («Щербенко Арт Центр»); «Персональне світло» – перша персональна виставка картин А. Придатко («Ангар»); «Серпневий вітер» – живопис К. Корнійчук («Митець»); «Звуки Міста» – скульптури, що знайомить із 3D візуалізаціями звуків семи міст України (Наці-

ональний центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»); «Зміна та варіація» – фото та відеороботи українських і корейських художників (культурний простір «АкТ» на території Артзаводу Платформа); «Школа креативного протесту» – відео, тексти, фотографії, мапи, малюнки, інсталяції тощо учасників однойменної освітньо-мистецької платформи (галерея «Хлебзавод»); «Undertow» – інсталяція А. Таруца (павільйон «Джерело»).

26 листопада в Києві біля входу до головного корпусу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» відкрито пам'ятник українському науковцю Борису Патону (скульптор А. Валієв). Цього ж дня було встановлено меморіальну дошку на будинку, де він мешкав, а також табличку біля дверей Державного політехнічного музею, який відтепер має ім'я Бориса Патона.

В межах проєкту «Шукай» у столиці встановлено п'ять нових бронзових скульптурок, присвячених київським меценатам Г. Гулевичівні, М. Бунге, М. Дегтярьову, Д. Марголіну та Катерині й Григорію Галаганам. Спонсором створення серії мініскульптур виступив благодійний фонд *Zagoriy Foundation*.

У містах України розгорнуто виставки: «Осінній салон», присвячений річниці незалежності України – мистецькі твори більш як 180 авторів зі всієї України та закордону (Львівський палац мистецтв); «Тарас Левків. Лабораторія» – кераміка Т. Левківа («Я Галерея» у Львові); «Споглядаючи мінливий простір» – проєкти молодих одеських художників Ж. Швіна, Д. Халілової, Л. Петрова та інших (експериментальний простір «Музеон» Одеського музею сучасного мистецтва); «Watercolor» – акварельний живопис художників з Києва, Херсона та Канади (артпростір «Freedom» у Херсоні); «Мистецтво мінливого світу. Три сторіччя японської ксилографії» – японські твори мистецтва та мультимедійна інсталяція за мотивами традиційної японської гравюри (галерея «Artarea Dnipro» у Дніпрі); «Роздуми» – гобелени О. Пілюгіної (Полтавський художній музей ім. М. Ярошенка); «Як до Інгулу Сугоклею – тягне ниточку до клею» – роботи в техніці джутової філіграні головної художниці обласного академічного театру ляльок О. Шарій (Літературно-меморіальний музей І. К. Карпенка-Карого міста Кропивницького); «Керамічна іграшка-свищик: Ольга Баєва» (Чернігівський історичний музей ім. В. В. Тарновського); «Пісня пісень» – твори українських і польських митців, створені під час XIII Міжнародного іконописного пленеру на Івано-Франківщині (Чернівецький обласний художній музей); «Сонцесайні» – 60 картин подружжя художників А. Горської та В. Зарецького (Хмельницький обласний художній музей); «Артсезон архітекторів 2021» – картини членів Національної спілки архітекторів України, написані на пленерах (Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець», Хмельницька обл.); «XI. Карпатське бієнале» – графіка дітей та молоді (Закарпатський музей народної архітектури та побуту).

23 листопада у Чернівцях, в день народження поета та перекладача Пауля Целана, резиденція для митців із України та Німеччини *ANABASIS* запустила онлайн-платформу. Автори проєктів, представлених на сайті, за допомогою нових медіа та сучасних художніх практик (фотографій, відео, *AR*-об'єктів) досліджували питання ідентичності та постгуманізму. Серед дев'яти учасників резиденції – українські митці Я. Бачинська (Львів), Б. Бунчак (Київ), *Neue Judische Kunst* (Київ), Б. Свиридов (Черкаси), В. Янковий (Вінниця). Програма *ANABASIS* включала онлайн-зустрічі та дискусії з експертами, зокрема, українським літературознавцем, перекладачем, дослідником творчості Пауля Целана П. Рихлом. Проєкт реалізовано громадською організацією «Українсько-німецьке культурне товариство м. Чернівців» при Центрі *Gedankendach* та Інститутом німецької культури та історії Південно-Східної Європи при Мюнхенському університеті імені Людвіга-Максиміліана за підтримки програми *House of Europe*.

28 листопада у Полтаві відкрито пам'ятник Леву Вайнгорту, який упродовж 33-х років був головним архітектором Полтави та фактично відродив місто з руїн після Другої світової війни. Автори проєкту – скульптори Д. Коршунов і В. Голуб та архітектори А. Ароян і В. Шулик.

5 листопада в Одесі, перед входом до музею «Катакомба Кантакузена» (філія музею «Підземна Одеса»), встановлено скульптурну композицію О. Коваленка, присвячену каменярам. Проєкт ініціював Фонд вивчення та збереження спадщини Одеси «Пам'ять».

25 листопада у Чернівцях відкрито меморіальну дошку українському художнику Миколі Івасюку (на будинку, де мешкала родина митця).

Кіномистецтво

Головні нагороди XVIII Київського міжнародного кінофестивалю *KIFFKinolitorus* отримали режисер З. Буадзе за фільм «Мати Апостолів» («Золотий кард»), режисер К. Грицюк за документальну стрічку «Поїзд Київ-Війна» та угорська режисерка А. Сас за ігрове кіно «Небелиці» («Золота Софійська фреска»). «Срібний кадр» дістався картині Г. Штадлера, Б. Кьольца «Король України» (Україна-Австрія). Відзначено також: режисерські роботи Д. Соболева (художній фільм «Магда») й О. Моргунець-Ісаєнко (документальна стрічка «Депортація 44–46»); операторські роботи С. Крутька (художній фільм «Магда»), Є. Євтушенка (документальний фільм «Поїзд Київ-Війна»), А. Козирева (короткометражний фільм «Бог простить»). Гранпрі «Початок» Київської студентської кінопремії здобула українська режисерка А. Кулак за десятихвилинну стрічку «Свічка за життя». Фестиваль сучасного світового кіно *KIFFKinolitorus* створено громадською організацією «Літопис» за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України, Київської міської держадміністрації, Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г. С. Пшеничного та інших інституцій.

24–28 листопада вдруге відбувся онлайн-франко-український фестиваль молодого кіно «Міст». Фільми конкурсної програми у трьох категоріях (анімація, документальне та художнє кіно) оцінювало фахове франко-українське журі. Серед переможців – роботи українських молодих режисерів: ігровий фільм С. Поліщук «Біжи, Таню, біжи», документальна стрічка З. Лактіонової «Територія пустих вікон» та анімація А. Дудко «Глибока вода». В межах фестивалю відбулися круглі столи та майстер-класи за участі фахівців кіно.

27–29 листопада в Чернівцях також у форматі онлайн пройшов IV Міжнародний кінофестиваль «Буковина». Цього року на участь у форумі було подано понад 800 стрічок із 68-ти країн. Вітчизняні картини здобули перемогу в номінаціях: «Найкращий короткометражний фільм» – «Нічний швидкий» сестер Марини та Оксани Артеменко, «Найкращий повнометражний документальний фільм» – «Останні австрійці» Л. Пітшайдера, «Найкращий документальний короткометражний фільм» – «Норм» М. Коростельової. Також нагороджено Р. Ясіновського як найкращого актора (фільм «Все буде» А. Мкртчяна) та І. Вітовську як найкращу акторку (фільм «Майже святий Сенья» В. Робського).

Музейна справа. Охорона культурної спадщини

18 листопада у Софійському соборі в Києві презентовано меценатський проєкт «Три покоління благовірності» від компанії «Olos-Україна», в межах якого було виготовлено для Національного заповідника «Софія Київська» три мозаїки та кіот. Мозаїчні портрети, створені О. Лободою та З. Лукашем зі студії «Вітражі Пивоварова», присвячено жіночим образам династичної історії Русі-України: Інгігерді – дружині великого князя київського Ярослава Мудрого, Анні – князівні київській, дочці Ярослава та Інгігерди, й Едігні – дочці королеви Франції Анни Ярославни та її чоловіка, короля Франції Генріха I. Різьблений кіот виконано за автентичними зразками XIX ст. українським майстром О. Закусилем. Відтак ці твори експонуватимуться у виставковій залі Софійського собору, присвяченій сучасному мистецтву. У заході взяли участь представники посольств Швеції, Франції, Німеччини в Україні, меценати та культурна громадськість.

Столичний Музей театрального, музичного і кіномистецтва України за підтримки Українського культурного фонду в межах проєкту «Open Kurbas: цифрова колекція» запустив сайт про життя та творчість українського режисера Леся Курбаса. Добірка містить тисячі оцифрованих експонатів з колекції музею (документи, світлини, ескізи, афіші, програми, макети, костюми) та книги з особистої бібліотеки Л. Курбаса. Онлайн-платформа також дає можливість переглянути відеолекції, статті та реконструкції вистав, бути на зв'язку з музейними фахівцями.

10 листопада київський Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара» презентував проєкт «Музей Івана Гончара *online*: відкрита платформа про українську традиційну культуру». Наразі оновлений сайт музею ві-

дкрив для огляду: близько 1500 оцифрованих зразків артефактів і комплекси народних строїв із різних регіонів України у форматі фото 360* (розділ «Колекція»); графічні схеми вишивки та крої традиційних сорочок і рушників (розділ «Навчитися»); відео про традиційні свята, ремесла, пісенну традицію, а також науковий блог Музею Івана Гончара (розділ «Медіа»). Проект підтримали Український культурний фонд у межах програми «Інноваційний культурний продукт» і *Zagoriy Foundation* у межах програми «Культурна доброчинність». Крім того, на основі колекції Музею Івана Гончара український режисер К. Нечмоня зняв документальний короткометражний фільм «Жива традиція», присвячений скульптору, художнику, етнографу та колекціонеру Івану Гончару. Стрічка розповідає про цінність української традиційної культури та її сучасне сприйняття, а також ставить питання інтеграції елементів традиційної культури у міське життя.

У трьох львівських музеях з ініціативи першої леді України О. Зеленської запрацювали україномовні аудіогіди. Для Національного музею ім. Андрея Шептицького та Музею Івана Георгія Пінзеля аудіогіди озвучив н. а. України О. Ступка. У Львівській національній галереї мистецтв ім. Бориса Возницького (палац Лозинського) зазвучав голос співачки Х. Соловій. Проект реалізовано в межах співпраці медіасервісу *MEGOGO*, Міністерства культури та інформаційної політики України та Державного агентства розвитку туризму України.

У Коломиї на Івано-Франківщині оновлено й модернізовано експозицію Музею писанкового розпису – філії Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського. Експозиційну залу оформлено за проектом з. х. України М. Ясінського. Зокрема тут замінено обладнання й освітлення, встановлено презентаційні екрани, які увінчує відеоінсталяція та об'ємно-просторова вітражна композиція. Для людей з вадами зору виготовлено тактильні форми та супровідні таблиці шрифтом Брайля. Проект підтримали Український культурний фонд та Державне агенство розвитку туризму.

Перший краєзнавчий музей відкрито 14 листопада у селі Бучак на Черкащині. Його створено співробітниками Державного історико-культурного заповідника «Трахтемирів» разом із Товариством творчих ініціатив «Бучак» у межах проекту «Віднайдення майбутнього». Експозиція нового музейного закладу представляє історичну, культурну та природну спадщину Трахтемирівського півострова, історію села та художнє відображення мальовничого Бучака у живописі та кінематографі.

27 листопада на Львівщині відбулася презентація відеомапінгу «Михайлівська церква в Комарно: до основ». Вперше в Україні за допомогою сучасних 3D технологій відвідувачам продемонстровано втрачені елементи іконостасу. Авторську інтерпретацію історії дерев'яної святині XVIII століття виконала креативна продакшн-студія *Kurbas Pro*. Організаторами заходу виступили ГО «Центр дослідження та збереження культурної спадщини», історико-культурний заповідник «Древній Звенигород» та Комарнівська міська ОТГ.

Збереження та охорона нематеріальної культурної спадщини

Комітет з присудження премії за збереження та охорону нематеріальної культурної спадщини при Міністерстві культури та інформаційної політики України визначив переможця. Цього року нагороду отримала керівниця народного аматорського фольклорного ансамблю «Берегиня» будинку культури села Крупове Рівненської області, заслужена майстриня народної творчості України Н. Рабчевська за збереження традиції серпанкового ткацтва. Ця частина етнічної культури краю розвивається століттями і передається з покоління в покоління. Зокрема в історико-етнографічному музеї у селі Крупове Дубровицького району створено відділ серпанкового розмаїття, у якому проводяться тематичні уроки для молоді.

Експозиційна та виставкова діяльність музеїв

У столиці та областях відкрилися, зокрема, такі виставки: «У вимірі часу. Визначні колекції XIX – поч. XX ст.» – картини В. Тропініна, І. Айвазовського, І. Шишкіна та З. Серебрякової (Національний музей «Київська картинна галерея»); «Рятував від небуття. Музейний простір і всесвіт особистості Федора Ернста» до 130-річчя мистецтвознавця, музейного діяча Ф. Ернста – рідкісні пам'ятки, якими науковець поповнив колекції українських музеїв (Національний музей історії України); «Українські ляльки мандрують світом» – понад 70 ляльок-мотанок в костюмах різних країн майстринь з діаспори (Національний музей літератури України); «Українські ляльки мандрують світом» – понад 70 ляльок-мотанок в костюмах різних країн майстринь з діаспори (Національний музей літератури України); «Іван Гончар. Збирач» – 3D-експозиція, присвячена експедиційній діяльності І. Гончара (Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара»); «Булгакови та Мандельштами. Перехрестя», присвячену письменнику й літературознавцю М. Петровському (Літературно-меморіальний музей М. Булгакова у Києві); «З дарунків музею. Колекція Ірени Носик» – твори зі збірки музею, отримані у дарунок від художниці І. Носик (Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького); «Абстрактні архітектони» – станкова пластика М. Дзиндри (Львівська галерея мистецтв); «Погляд крізь віки» – картини С. Нечая (Тернопільський обласний художній музей); до 110-річчя закарпатського художника Ф. Манайла – живопис, графіка митця (Закарпатський обласний художній музей імені Йосипа Бокшая).

Література

У межах проєкту «Екземпляри XX» культурно-видавничий медіа-проєкт «Читомо» виклав у вільний доступ оцифровані українські журнали про культуру, які видавалися сто років тому. В електронній бібліотеці «Культура України» Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та на сайті «Бібліотека українського мистецтва» розміщено більш як пів сотні сканованих примірників літературно-мистецьких часописів «Нові поезії», «Наша культура» та «Сяйво». Проєкт реалізовано за підтримки Українського культурного фонду.

Інклюзивні культура та мистецтво

Автори проєкту «Inclusive Travels in Ukraine» за підтримки Українського культурного фонду зібрали детальну інформацію про умови доступності близько 400 музеїв України. Аналіз отриманих даних дозволив експертам проєкту визначити 5 найдоступніших, розташованих у Києві: Національний музей Голодомору-геноциду, Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал», Національний музей історії України у Другій світовій війні, Музей «Становлення української нації», Музей історії міста Києва. Усі вони мають найкращі умови для приймання людей з інвалідністю і маломобільних відвідувачів.

У столичному Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків втілено проєкт «Тактильні копії шедеврів світового мистецтва та інші засоби доступності для Музею Ханенків», завдяки якому з деякими творами на дотик можуть ознайомитися відвідувачі з вадами зору та незрячі люди. Наразі в межах проєкту виготовлено: тактильні копії шедеврів азійського мистецтва та супровідні інформаційні таблички до них; переносні тактильні копії експонатів і сім альбомів із пластковими тактильними копіями предметів з колекції музею для освітніх заходів; мнемосхеми приміщень музею й інклюзивні підставки для розміщення тактильних копій та мнемосхем.

Київський академічний драматичний театр на Подолі організував 15 жовтня Театральний вечір та концерт для людей з вадами зору. Зокрема у програмі – тактильна екскурсія театром, а також аудіодескрипція вистави «Сніг у квітні» П. Медведєвої за романом «Римська весна місис Стоун» Т. Вільямса, яка відбулася завдяки підтримці соціальної ініціативи *MEGOGO* «Дивись як чути».

Столичний Музей у темряві «Третя після опівночі» отримав нагороду «Відкриті двері» від проєкту «Доступно.UA» за друге місце в категорії «Ініціатива».

У київському парку «Володимирська гірка» відкрито 3D-мініатюру пішохідно-велосипедного мосту з рельєфними тактильними табличками шрифтом Брайля. Скульптуру обладнано QR-кодом, після сканування якого можна перейти на сайт Управління туризму та промоцій КМДА, де міститься вся інформація про міст у текстовому, звуковому та відеоформаті жестовою мовою.

В Одеському художньому музеї в межах проєкту «Доступний музей на слух і дотик» реалізовано інклюзивну програму для людей з вадами слуху та зору. Тут представлено тактильні копії скульптур, тифлографічні зображення картин, аудіогід та описи експонатів жестовою мовою. Проєкт реалізовано за підтримки Українського культурного фонду.

Інклюзивну виставку архітектурної спадщини Волині відкрив в Острозькому замку на Рівненщині Державний історико-культурний заповідник м. Острога. Представлено 10 тактильних моделей пам'яток архітектури Рівненської, Волинської та Хмельницької областей: Острозький замок, Дубенський замок, Старокостянтинівський замок, Олицький замок, Новомалинський замок, Коре-

цький замок, Клеванський замок, Садиба Валевських у Гощі, Палац Сангушків в Ізяславі, Межиріцький монастир, Монастир Різдва Богородиці в Новому Загороді.

Бібліотечна справа. Читання

3–5 листопада у Києві пройшла Стратегічна сесія «Розвиток бібліотек як хабів цифрової освіти», організована Українською бібліотечною асоціацією та Програмою розвитку ООН. Понад два десятки представників бібліотек з усієї країни ділилися досвідом, обговорили можливості ширшого залучення українців до цифрової освіти через бібліотеки, взяли участь у розробці анотованої структури практичного посібника, що допоможе кожній бібліотеці організувати або розвинути напрям цифрової освіти.

26 листопада в Україні стартував третій сезон інтерактивного інформаційно-просвітницького проєкту #ЖивіПисьменники. Його ініціатори – Український інститут книги та проєкт підтримки дитячого читання «VavaBooks, простір української дитячої книги». В межах відеосезону представлено широкий набір інструментів для вдумливого читання з дітьми та роботи з текстом – посібники, відеоролики, презентації тощо. Серед новинок: рекомендаційні матеріали для читання «#ЖивіПисьменники: дошкілля»; друге видання посібника «#ЖивіПисьменники. Батькам»; каталог «#ЖивіПисьменники: Хто вони?». Крім того, в межах проєкту організатори розробили «Порадник для бібліотекарів».

Різними бібліотечними заходами відзначено такі ювілеї українських письменників, як 220-річчя М. Шашкевича, 170-річчя І. Манжури, 140-річчя О. Грицяя, 130-річчя О. Досвітнього й О. Маркуша, 120-річчя Д. Красицького та М. Ореста, 100-річчя Д. Міщенко, 85-річчя М. Вінграновського та М. Сингаївського, а також 220-річчя польського поета С. Гоцинського, 200-річчя російського письменника Ф. Достоєвського, 195-річчя італійського письменника К. Коллоді, 190-річчя польського письменника Л. Совінського, 140-річчя австрійського письменника С. Цвейга, 120-річчя французького письменника А. Мальро, 110-річчя грецького поета, лауреата Нобелівської премії О. Елітіса, 100-річчя американського письменника Д. Джонса та грузинського письменника Ч. Аміреджибі.

Просвітництво

Менеджерка культурних проєктів М. Хемій та книжкова оглядачка І. Стахурська заснували онлайн-видання «Тиктор медіа» про культуру та внутрішній туризм. Проєкт названо іменем українського громадського і політичного діяча, власника найбільшого львівського українського видавничого концерну Галичини «Українська Преса» до 1939 року Івана Тиктора, щоб привернути увагу до його прогресивних рішень у медіабізнесі та книговидаванні. Завдяки «Тиктор медіа» читачі мають можливість стежити за новинами культури, літератури, видавничого ринку тощо.

Аматорство

6 та 7 листопада у Черкасах пройшов VIII Всеукраїнський мистецький фестиваль-конкурс дитячо-юнацької творчості «Козацький шлях. UA», заснований громадською організацією «Дитячий фонд Черкащини». У фестивалі взяло участь понад дві сотні творчих колективів зі всієї України. Серед жанрових номінацій конкурсу: вокальне, інструментальне, кобзарське та бандурне, хореографічне, фольклорно-етнографічне та театральне мистецтво. Традиційно в межах події відбулися методичний семінар-практикум і майстер-класи для підвищення професійного рівня як викладачів, так і учасників фестивалю.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,1. Б/т. Зам. 2. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12